

Ve Štrasburku dne 16.1.2018
COM(2018) 28 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství

{SWD(2018) 16 final}

1. ÚVOD

Plast je důležitým a všudypřítomným materiálem v naší ekonomice i v každodenním životě. Má různé funkce, které pomáhají vypořádat se s řadou problémů, s nimiž se naše společnost stětvává. Lehké a inovativní materiály v automobilech nebo letadlech šetří paliva a snižují emise CO₂. Vysoce účinné izolační materiály nám pomáhají ušetřit na účtech za energii. U obalů nám plasty pomáhají zajistit bezpečnost potravin a omezit plýtvání potravinami. V kombinaci s 3D tiskem mohou biokompatibilní plastové materiály zachraňovat lidské životy tím, že umožňují inovace v lékařství.

Způsob, jakým jsou v současnosti plasty vyráběny, používány a vyřazovány, však příliš často nevyužívá ekonomické výhody koncepce oběhového hospodářství a škodí životnímu prostředí. Je naléhavě třeba řešit problémy v oblasti životního prostředí, které dnes dlouhodobě negativně ovlivňují výrobu, používání a spotřebu plastů. Nejviditelněji a nejvarovněji signalizují tyto problémy miliony tun plastového odpadu, které každý rok končí v oceánech a stále více vzbuzují obavy veřejnosti.

Přehodnocení lepšího fungování takového složitého hodnotového řetězce vyžaduje úsilí a větší spolupráci všech klíčových aktérů, od výrobců plastů přes subjekty provádějící recyklaci až po maloobchodníky a spotřebitele. Rovněž jsou zapotřebí inovace a společná vize, aby se investice zaměřily správným směrem. Odvětví plastů je pro evropskou ekonomiku velmi důležité a zvýšení jeho udržitelnosti může přinést nové příležitosti pro inovace, konkurenceschopnost a tvorbu pracovních míst v souladu s cíli, které sleduje obnovená strategie průmyslové politiky EU¹.

V prosinci 2015 přijala Komise akční plán EU pro oběhové hospodářství². Označila v něm plasty za klíčovou prioritu a zavázala se, že „připraví strategii, která se bude zabývat výzvami spojenými s plasty v hodnotovém řetězci a zohlední jejich celý životní cyklus“. V roce 2017 Komise potvrdila, že se zaměří na výrobu a používání plastů a že jejím cílem bude zajistit, aby do roku 2030 byly všechny plastové obaly recyklovatelné³.

EU má ty nejlepší předpoklady k tomu, aby při přecházení na plasty budoucnosti převzala vedoucí úlohu. Tato strategie pokládá základy nové ekonomice plastů, ve které se při navrhování a výrobě plastů a plastových výrobků budou plně respektovat požadavky na jejich opětovné využití, opravy a recyklaci a ve které se budou vyvíjet a prosazovat udržitelnější materiály. To přinese Evropě větší přidanou hodnotu a prosperitu a podpoří inovace. Omezí se znečištění plastovým odpadem a jeho nepříznivý dopad na náš život i životní prostředí. Sledováním těchto cílů strategie rovněž napomůže uskutečnit prioritu stanovenou touto Komisí – energetickou unii s moderní, nízkouhlíkovou ekonomikou účinně využívající zdroje a energii – a hmatatelně přispěje k dosažení cílů udržitelného rozvoje do roku 2030 a Pařížské dohody.

Strategie představuje hlavní závazky k opatřením na úrovni EU. Nicméně bude třeba zapojit i soukromý sektor spolu s vnitrostátními a regionálními orgány, městy a občany. Podobně bude k uskutečnění změny mimo hranice Evropy zapotřebí i mezinárodní spolupráce. Rozhodným a koordinovaným úsilím může Evropa přeměnit výzvy na příležitosti a jít příkladem při přijímání energických opatření na celosvětové úrovni.

¹ COM(2017) 479.

² COM(2015) 614.

³ Pracovní program Komise na rok 2018 – COM(2017) 650.

2. PLASTY DNES: NEJDŮLEŽITĚJŠÍ VÝZVY

POPTÁVKA PO PLASTECH V EVROPĚ – 2015

EU-28, Norsko a Švýcarsko – zdroj: Plastics Europe (2016)

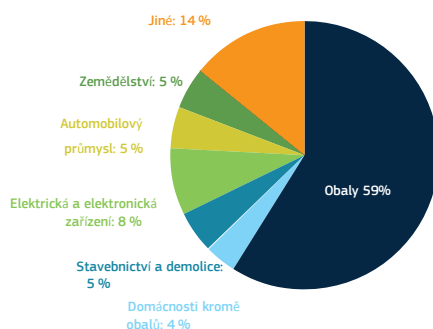
V uplynulých 50 letech úloha a význam plastů v našem hospodářství trvale roste. **Celosvětová produkce plastů se od 60. let 20. století zdvojnásobila** a v roce 2015 dosáhla 322 milionů tun. Očekává se, že za dalších 20 let se opět zdvojnásobí.

V EU **zaměstnává odvětví plastů 1,5 milionu lidí**⁴ a v roce 2015 vygenerovalo obrát ve výši 340 miliard EUR. I když produkce plastů byla v EU v posledních letech stabilní, podíl EU na celosvětovém trhu se snižuje s tím, jak roste produkce v jiných částech světa.

V EU zůstává potenciál recyklace plastového odpadu z velké části nevyužit. **Opětovné použití a recyklace plastů se skončenou životností jsou na velmi nízké úrovni**, zejména ve srovnání s jinými materiály, jako je papír, sklo nebo kov.

Každoročně se v Evropě vyprodukuje přibližně 25,8 milionu tun plastového odpadu⁵. K recyklaci se nasbírá méně než 30 % tohoto odpadu. Z tohoto množství nechává EU významný podíl⁶ zpracovávat v třetích zemích, kde mohou platit odlišné environmentální normy.

VZNIK PLASTOVÉHO ODPADU V EU V ROCE 2015

Zdroj: Eunomia (2017)

Zároveň **přetrvává vysoká míra skládkování (31 %)** a spalování (39 %) plastového odpadu, a i když se počet skládek za poslední desetiletí snížil, spalování se zvyšuje. Podle odhadů je 95 % hodnoty plastových obalových materiálů, tj. mezi 70 a 105 miliardami EUR ročně, ztraceno pro hospodářství po velmi krátkém cyklu prvního použití⁷.

Poptávka po recyklovaných plastech v současnosti v Evropě dosahuje jen přibližně 6 % poptávky po plastech. V posledních letech se odvětví recyklace plastů v EU potýkalo s nízkými

⁴ To se týká jak producentů surovin, tak i výrobců.

⁵ Zdroj: Plastics Europe.

⁶ Zdroj: Eurostat.

⁷ Ellen MacArthur Foundation, *The new plastics economy*, 2016

(https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/EllenMacArthurFoundation_TheNewPlasticsEconomy_Pages.pdf).

komoditními cenami a s nejistotou v souvislosti s odbytem na trhu. Investice do nových kapacit pro recyklaci plastů brzdí vyhlídky na nízkou ziskovost tohoto odvětví.

Odhaduje se, že výrobou plastů a spalováním plastového odpadu vzniká každoročně na celém světě přibližně 400 milionů tun CO₂⁸. Větší využívání recyklovaných plastů může snížit závislost na těžbě fosilních paliv při výrobě plastů a omezit emise CO₂⁹.

Podle odhadů¹⁰ odpovídají možné roční energetické úspory, jichž by bylo možné dosáhnout recyklací veškerého celosvětového plastového odpadu, 3,5 miliardy barelů ropy za rok.

PŘÍNOSY RECYKLACE PLASTŮ Z HLEDISKA CO₂

500 000 TUN PLASTŮ V OCEÁNECH

i na moři, a výrazně tak poškozují ekonomiku i životní prostředí. **V celosvětovém měřítku skončí každoročně v oceánech 5 až 13 milionů tun plastů – 1,5 až 4 % celosvětové výroby plastů¹¹.** Odhaduje se, že odpad v moři tvoří plasty z více než 80 %. Úlomky plastů jsou potom

Jsou vyvíjeny také alternativní druhy vstupních surovin (např. bioplasty nebo plasty vyrobené z oxidu uhličitého nebo metanu), které jsou stejně funkční jako tradiční plasty, ale mají potenciálně nižší dopad na životní prostředí, nicméně v současnosti představují jen velmi malý podíl na trhu. Pomocí snížit naši závislost na fosilních palivech může rovněž širší využívání alternativ, které jsou podle spolehlivých důkazů udržitelnější.

Obrovské množství plastového odpadu uniká do životního prostředí ze zdrojů na pevnině

⁸ Tamtéž. Údaje za rok 2012.

⁹ Odhaduje se, že recyklace jedné tuny plastu ušetří přibližně 2 t CO₂ (viz http://presse.ademe.fr/wp-content/uploads/2017/05/FEDEREC_ACV-du-Recyclage-en-France-VF.pdf). Recyklace 15 milionů tun plastů ročně do roku 2030 (což je přibližně polovina předpokládaného plastového odpadu) by ušetřila emise CO₂ odpovídající 15 milionům automobilů, které by zmizely ze silnic.

¹⁰ A. Rahimi, J. M. García, *Chemical recycling of waste plastics for new materials production*, Nat. Chem. Rev. 1, 0046, 2017.

¹¹ Jambeck et al, *Plastic waste inputs from land into the ocean*, Science, únor 2015.

přenášeny mořskými proudy, někdy na velmi dlouhé vzdálenosti. Mohou být vyvrženy na břeh¹², rozložit se na mikroplasty nebo vytvořit hustou vrstvu mořského odpadu zachyceného v oceánských vírech. UNEP odhaduje, že celosvětové škody na mořském prostředí činí každoročně nejméně 8 miliard USD.

V EU se dostane do oceánů každý rok 150 000 až 500 000 tun¹³ plastového odpadu. To představuje z celosvětového odpadu v mořích malý podíl. Nicméně plastový odpad z evropských zdrojů končí v obzvláště citlivých mořských oblastech, jako jsou například Středozemní moře a části Severního ledového oceánu. Nedávné studie ukazují, že plasty se ve Středozemním moři hromadí v hustotě srovnatelné s oblastmi s nejvyšší akumulací plastů v oceánech. Znečištění plastovým odpadem má rovněž vliv na evropskou výlučnou ekonomickou zónu v nejbližších regionech v oblasti Karibského moře a Indického, Tichého a Atlantského oceánu. Kromě poškozování životního prostředí způsobuje odpad v mořích také hospodářské škody v oblastech, jako je cestovní ruch, rybolov a námořní doprava. Odhaduje se, že náklady na odpad představují např. pro odvětví rybolovu EU přibližně 1 % celkových příjmů z úlovků loďstva EU¹⁴.

Tento jev je umocněn **rostoucím množstvím plastového odpadu vyprodukovaným v každém roce** a zvyšuje jej i rostoucí spotřeba plastů „na jedno použití“, tj. obalů nebo jiných spotřebitelských produktů, které jsou vyhozeny po jednom krátkém použití, jsou jen zřídka recyklovány a obvykle se z nich stanou odpadky. Patří mezi ně malá balení, sáčky, jednorázové kelímky, víčka, slámky a plastové přístroje, u nichž se plasty ve velké míře používají kvůli své lehkosti, nízkým nákladům a praktičnosti.

Na vzestupu jsou také nové zdroje úniku plastů, což ještě zvyšuje potenciální hrozbu pro životní prostředí a lidské zdraví. V moři se hromadí **mikroplasty**, drobné úlomky plastu menší než 5 mm, jejichž malá velikost umožňuje, aby je snadno pohltili mořští živočichové. Mohou rovněž vstupovat do potravinového řetězce. Nedávné studie rovněž zjistily mikroplasty v ovzduší, pitné vodě a potravinách, např. v soli nebo medu, s dosud neznámým dopadem na lidské zdraví.

Celkově se odhaduje, že **každoročně se v EU do životního prostředí dostane 75 000 až 300 000 tun mikroplastů¹⁵**. I když velké množství mikroplastů vzniká fragmentací větších kousků plastového odpadu, značné množství se do životního prostředí dostává také přímo, což ztěžuje možnost je vysledovat a předcházet mu.

Rostoucí tržní podíl biologicky rozložitelných plastů s sebou navíc přináší kromě nových příležitostí i rizika. Pokud nebudou tyto plasty pro spotřebitele jednoznačně označovány a nebudou sbírány a zpracovávány odpovídajícím způsobem, mohl by se únik plastů do životního prostředí ještě zvýšit a zároveň ztížit mechanická recyklace. Na druhé straně mohou biologicky rozložitelné plasty jistě sehrát důležitou úlohu při některých upotřebeních a inovační úsilí je v této oblasti vítáno.

Vzhledem k tomu, že hodnotové řetězce v oblasti plastů jsou stále více přeshraniční, je třeba na problémy a příležitosti spojené s plasty nahlížet s ohledem na **mezinárodní vývoj**, včetně nedávného rozhodnutí Číny o zákazu dovozu některých druhů plastového odpadu. Jak ukazují mezinárodní iniciativy týkající se odpadu v mořích, např. celosvětové partnerství pro boj s

¹² Včetně neobydlené pevniny, například viz <http://www.pnas.org/content/114/23/6052.abstract>.

¹³ <http://ec.europa.eu/environment/marine/good-environmental-status/descriptor-10/pdf/MSFD%20Measures%20to%20Combat%20Marine%20Litter.pdf>.

¹⁴ Společné výzkumné středisko, *Harm Caused by Marine Litter*, 2016.

¹⁵ Zdroj: Eunomia.

mořským odpadem organizované OSN¹⁶ a akční plány předložené G7 a G20¹⁷, v celém světě narůstá povědomí o těchto problémech. Jako jeden z hlavních tlaků na zdravé oceány bylo znečištění plastovým odpadem určeno také na mezinárodní konferenci „Náš oceán“ pořádané EU v říjnu 2017. V prosinci 2017 byla přijata na Environmentálním shromáždění OSN rezoluce týkající se odpadu a mikroplastů v mořích¹⁸.

3. PROMĚNIT VÝZVY V PŘÍLEŽITOSTI: VIZE OBĚHOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ PRO PLASTY

Rozhodné kroky směrem k větší prosperitě a udržitelnosti odvětví plastů by mohly přinést velké výhody. Aby mohla Evropa tyto výhody využít, potřebuje strategickou vizi, v níž bude stanoveno, jak by mohlo oběhové hospodářství v oblasti plastů v nadcházejících desetiletích vypadat. Tato vize musí podporovat investice do inovativních řešení a proměnit dnešní výzvy v příležitosti. I když EU navrhne konkrétní opatření k uskutečnění této vize, její realizace bude vyžadovat zapojení všech subjektů v hodnotovém řetězci v oblasti plastů, od výrobců a návrhářů plastů přes značky a maloobchodníky až po subjekty provádějící recyklaci. Aby bylo dosaženo pozitivní změny, sehrají podobně rozhodující úlohu i občanská společnost, vědecká obec, podniky a místní orgány ve spolupráci s regionálními a vnitrostátními orgány veřejné správy.

„Vize nového odvětví plastů pro Evropu“

Inteligentní, inovativní a udržitelné odvětví plastů, v němž design a výroba plně respektují potřeby opětovného použití, oprav a recyklace, přinese Evropě růst a zaměstnanost a pomůže snížit v EU emise skleníkových plynů i závislost na dovozu fosilních paliv.

- Plasty a výrobky obsahující plasty jsou navrhovány tak, aby umožnily větší trvanlivost, opětovné použití a vysoce kvalitní recyklaci. Do roku 2030 lze všechny plastové obaly uvedené na trh EU buď opětovně použít, nebo recyklovat nákladově efektivním způsobem.
- Změny ve výrobě a návrzích umožní vyšší míru recyklace plastů ve všech klíčových upotřebeních. Do roku 2030 se recykluje více než polovina plastových odpadů vytvořených v Evropě. Oddělený sběr plastového odpadu dosahuje velmi vysoké úrovně. Recyklace plastových obalových odpadů dosahuje úrovně srovnatelné s jinými obalovými materiály.
- Recyklační kapacity pro plasty v EU se výrazně rozšiřují a modernizují. Od roku 2015 do roku 2030 vzrostou třídící a recyklační kapacity čtyřnásobně, což povede ke vzniku 200 000 nových pracovních míst v celé Evropě¹⁹.
- Díky zlepšení odděleného sběru a investicím do inovací, lepším dovednostem a schopnostem je postupně ukončován vývoz nedostatečně tříděného plastového odpadu. Recyklované plasty se stávají čím dál tím cennější vstupní surovinou pro průmyslová odvětví jak doma, tak v zahraničí.
- Hodnotový řetězec v oblasti plastů je mnohem integrovanější a chemický průmysl úzce spolupracuje se subjekty provádějícími recyklaci a pomáhá jim hledat širší a hodnotnější upotřebení pro jejich produkci. Látky, které brání recyklačním procesům, jsou nahrazeny nebo vyřazeny.

¹⁶ <https://www.unep.org/gpa/what-we-do/global-partnership-marine-litter>.

¹⁷ https://www.g7germany.de/Content/EN/Anlagen/G7/2015-06-08-g7-abschluss-eng_en.html a https://www.g20.org/Content/DE/Anlagen/G7_G20/2017-g20-marine-litter-en.html?nn=2186554.

¹⁸ UNEP/EA.3/L.20 viz: <https://papersmart.unon.org/resolution/uploads/k1709154.docx>.

¹⁹ Tyto údaje odpovídají vybudování přibližně 500 nových zařízení na třídění a recyklaci (zdroj: Plastics Recyclers Europe).

- Úspěšně funguje trh s recyklovanými a inovativními plasty, který má jasnou perspektivu růstu, protože stále více produktů obsahuje určitý recyklovaný podíl. Poptávka po recyklovaných plastech se v Evropě zvýšila čtyřnásobně, zajišťuje stabilní tok příjmů pro odvětví recyklace a poskytuje jistotu zaměstnání své rostoucí pracovní síle.
- Větší recyklace plastů pomáhá snížit závislost Evropy na dovozu fosilních paliv a omezit emise CO₂ v souladu se závazky přijatými v rámci Pařížské dohody.
- V případě, že je z důkazů jasně patrné, že jsou ve srovnání s neobnovitelnými alternativami udržitelnější, vyvíjejí se a používají se pro výrobu plastů inovativní materiály a alternativní vstupní suroviny. Podporuje se tak úsilí o snižování emisí uhlíku a vytvářejí nové příležitosti pro růst.
- Evropa potvrzuje své vedoucí postavení, pokud jde o třídící a recyklační zařízení a technologie. Vývoz narůstá v závislosti na celosvětové poptávce po udržitelnějších způsobech zpracování plastů se skončenou životností.

Evropští občané, vlády a průmysl podporují udržitelnější a bezpečnější spotřební a výrobní vzorce pro plasty. To poskytuje živnou půdu pro sociální inovace a podnikání a vytváří celou škálu nových příležitostí pro všechny Evropany.

- Vznik plastového odpadu je oddělen od růstu. Občané jsou si vědomi, že je třeba zabránit plýtvání, a podle toho si i vybírají. Spotřebitelům jakožto klíčovými aktéry se dostává pobídek a jsou upozorňováni na hlavní výhody, což jim umožňuje aktivně přispívat k přechodu. Objevují se lepší design, nové obchodní modely a inovativní výrobky, které nabízejí udržitelnější způsoby spotřeby.
- Mnoho podnikatelů chápe potřebu rozhodnějších opatření na předcházení vzniku plastového odpadu jako podnikatelskou příležitost. Stále častěji se objevují nové společnosti, které přinášejí oběhová řešení, například zpětnou logistiku pro balení nebo alternativy k plastům na jedno použití, a využívají vývoj v oblasti digitalizace.
- Únik plastů do životního prostředí se výrazně snižuje. Účinné systémy sběru odpadu ve spojení s poklesem produkce odpadu a vyšší informovaností spotřebitelů zamezují vzniku odpadů a zajišťují, že se s odpadem nakládá vhodným způsobem. Výrazně se snižuje množství odpadů v mořích pocházejících ze zdrojů souvisejících s mořem, jako jsou lodě, rybolov a akvakultura. Čistší pláže a moře napomáhají rozvoji v takových oblastech, jako je cestovní ruch a rybolov, a chrání křehké ekosystémy. Všechna velká evropská města jsou mnohem čistší.
- Aby se mikroplasty nedostávaly do moří, jsou vyvíjena inovativní řešení. Jsou lépe známy původ mikroplastů, jejich trasy a účinky na lidské zdraví a průmysl ve spolupráci s veřejnými orgány zabraňuje tomu, aby se dostávaly do oceánů a ovzduší, pitné vody nebo na náš stůl.
- EU přejímá vedoucí úlohu v celosvětové dynamice a spolu se zeměmi, které se zapojily a spolupracují s cílem zabránit tomu, aby se plasty dostaly do oceánů, přijímá nápravná opatření pro plastový odpad, který se již nahromadil. Šíří se osvědčené postupy, zlepšují se vědecké poznatky, zapojují se občané a inovátoři a vědci pracují na řešeních, která lze použít na celém světě.

4. DALŠÍ POSTUP: PROMĚNIT VIZI NA REALITU

Aby bylo možné se této vizi přiblížit, navrhuje strategie ambiciózní soubor opatření EU²⁰. Tato opatření budou předložena v souladu se zásadami zlepšování právní úpravy. Každé opatření, které by mohlo mít významný socioekonomický dopad, bude zejména doprovázeno posouzením

²⁰ Všechna opatření EU jsou uvedena v příloze I.

dopadu. Strategie uznává význam a potřebu společného úsilí, a stanoví proto hlavní opatření pro vnitrostátní a regionální orgány i průmysl²¹.

4.1 Zlepšení ekonomické stránky a kvality recyklace plastů

Posílení recyklace plastů může znamenat významný přínos pro životní prostředí a ekonomiku. Vyšší míry recyklace plastů, srovnatelné s jinými materiály, lze dosáhnout pouze zlepšováním způsobu, jakým budou plasty a plastové výrobky vyráběny a koncipovány. Bude to rovněž vyžadovat intenzivnější spolupráci v rámci celého hodnotového řetězce: od průmyslu přes výrobce a zpracovatele plastů až po veřejné i soukromé podniky zabývající se nakládáním s odpady. Konkrétně by měly klíčové subjekty spolupracovat:

- na zlepšování návrhů a podpoře inovací, aby bylo možno plasty a plastové výrobky snáze recyklovat;
- na rozšiřování a zlepšování odděleného sběru plastového odpadu, aby byly zajištěny kvalitní vstupy pro recyklační průmysl;
- rozšiřování a modernizaci třídících a recyklačních kapacit v EU;
- vytváření životaschopných trhů s recyklovanými a obnovitelnými plasty.

V posledních měsících Komise usnadnila dialog napříč průmyslem a v současnosti vyzývá všechna zainteresovaná odvětví²², aby urychleně předložila ambiciózní a konkrétní dobrovolné závazky na podporu této strategie a její vize do roku 2030.

Na podporu tohoto vývoje již Komise navrhla nová pravidla pro nakládání s odpady²³. Patří mezi ně jasnější povinnosti pro vnitrostátní orgány zintenzivnit oddělený sběr, cíle na podporu investic do recyklační kapacity a nevytváření nadměrných strukturálních kapacit pro zpracování směsného odpadu (např. spalování) a harmonizovanější pravidla týkající se rozšířenější odpovědnosti výrobce. Komise soustavně vyzývá spolutvůrce právních předpisů, aby se na těchto nových pravidlech urychleně dohodli. Po přijetí a provedení by měly tyto nové evropské právní předpisy velkou měrou zlepšit současnou situaci a zaměřit veřejné a soukromé investice správným směrem. Je však třeba dalších a cílenějších opatření, která by doplnila právní předpisy týkající se odpadu a odstranila překážky, jež jsou pro odvětví plastů specifické.

Design umožňující recyklovatelnost

V současnosti nic (nebo téměř nic) nenutí výrobce plastových výrobků a obalů, aby při navrhování svých výrobků zohledňovali potřeby recyklace nebo opětovného použití. Plasty se vyrábějí z řady polymerů a jsou speciálně upravovány za pomoci zvláštních přísad podle požadavků jednotlivých výrobců na estetičnost nebo funkci. Tato různorodost může komplikovat proces recyklace, protože jej činí nákladnějším, a ovlivňuje kvalitu a hodnotu recyklovaných plastů. Nepříznivě ovlivnit hodnotu recyklovaných látek může rovněž volba konkrétního designu, která je někdy ovlivněna marketingovými důvody (například používání velmi tmavých barev).

²¹ Jsou uvedena v příloze II.

²² Tento dialog probíhal se sdruženími *Plastics Europe*, *European Plastics Converters* (EuPC) a *Plastics Recyclers Europe*.

²³ COM (2015) 593, COM (2015) 594, COM (2015) 595, COM (2015) 596.

LEPŠÍ PRODUKTOVÝ DESIGN USNADŇUJE RECYKLACI PLASTŮ

Úspora 77-120
EUR na
každou tunu
shromážděného
plastového
odpadu

Zdroj: Ellen MacArthur Foundation (2016)

kvalitní recyklace, je třeba řešit otázky designu mnohem systematičtěji.

Pro podporu lepšího designu při současném zachování vnitřního trhu EU jsou nezbytná opatření na úrovni EU. Komise bude pracovat na revizi základních požadavků na uvádění obalů na trh²⁶. Cílem bude zajistit, aby do roku 2030 veškeré plastové obaly uvedené na trh EU byly opětovně použitelné nebo snadno recyklovatelné²⁷. V této souvislosti bude Komise rovněž zkoumat způsoby, jak maximalizovat dopad nových pravidel na rozšířenou odpovědnost výrobce, a podpoří rozvoj ekonomických pobídek, jejichž cílem bude odměnit volby nejudržitelnějšího designu. Rovněž posoudí, zda je možné stanovit nový cíl recyklace pro plastové obaly, podobně jako tomu bylo u jiných obalových materiálů v roce 2015.

Plasty se v hojné míře využívají i ve stavebnictví a automobilovém průmyslu, při výrobě nábytku a v elektronickém průmyslu a tato odvětví jsou rovněž významným zdrojem plastového odpadu, který by mohl být recyklován. Při těchto upotřebeních brání dosahování vyšší míry recyklace do značné míry nedostatky informací, pokud jde o možnou přítomnost nebezpečných chemických látek (např. látek zpomalujících hoření). V rámci součinnosti mezi politikami týkajícími se chemických látek, odpadu a výrobků navrhuje Komise co nejrychleji zjistit možné způsoby, jak snadněji vysledovat chemické látky v tocích recyklovaných materiálů. Cílem bude při recyklaci těchto látek zjednodušit jejich zpracování, případně je odstranit, aby se zajistila vysoká úroveň ochrany zdraví a životního prostředí.

Komise je i nadále odhodlána v případě potřeby stanovovat požadavky na výrobky podle směrnice o ekodesignu, které budou zohledňovat aspekty oběhového hospodářství, včetně recyklovatelnosti²⁸. Tím se usnadní recyklace plastů používaných v široké škále elektrických a elektronických spotřebičů. Komise již navrhla povinný produktový design a požadavky na označování pro účely snazšího a bezpečnějšího rozmontování, opětovného použití a recyklace elektronických displejů (např. plochých monitorů počítačů nebo obrazovek televizorů). Ve svých kritériích pro ekoznačku a zelené veřejné zakázky také vypracovala kritéria pro zlepšení

Pokud jde o design umožňující recyklovatelnost, jsou prioritní oblastí plastové obaly. V současnosti tvoří v EU přibližně 60 % pospotřebního plastového odpadu²⁴ a pro zlepšení míry recyklace je produktový design jedním z klíčových prvků. Bylo spočítáno, že zlepšení v oblasti designu by mohlo snížit náklady na recyklaci plastových obalových odpadů na polovinu²⁵.

Komise navrhla již v roce 2015, že do roku 2025 by v EU mělo být recyklováno nejméně 55 % všech plastových obalů. Má-li být dosaženo vyšší úrovně vysoce

²⁴ Zdroj: Plastics Europe.

²⁵ Ellen MacArthur Foundation, *The New Plastics Economy: Catalysing action*, leden 2017.

²⁶ Směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.

²⁷ Tj. mohly být recyklovány nákladově efektivním způsobem.

²⁸ Směrnice 2009/125/ES; tato směrnice se vztahuje na všechny výrobky spojené se spotřebou energie.

recyklovatelnosti plastů (např. označování objemných plastových konstrukčních částí s cílem usnadnit třídění, navrhování plastových obalů umožňujících recyklovatelnost a navrhování dílů umožňujících snadné rozebrání nábytku a počítačů).

Podpora poptávky po recyklovaných plastech

Další velkou překážkou transformace hodnotového řetězce v oblasti plastů je nízká poptávka po recyklovaných plastech. V EU je využití recyklovaných plastů v nových výrobcích na nízké úrovni a často zůstává omezeno pouze na specializované upotřebení nebo na upotřebení s nízkou hodnotou. Investice nezbytné pro rozšiřování a modernizaci recyklačních kapacit EU pro plasty a posílení investic omezuje nejistota ohledně odbytu na trhu a ziskovosti. Vzhledem k nedávnému vývoji v oblasti mezinárodního obchodu, kdy se omezily klíčové vývozní trasy pro plastový odpad shromážděný k recyklaci²⁹, je stále naléhavěji třeba vytvořit evropský trh s recyklovanými plasty.

Jedním z důvodů nízkého využívání recyklovaných plastů jsou pochybnosti mnoha obchodních značek a výrobců, kteří se obávají, že recyklované plasty nebudou splňovat jejich potřebu z hlediska značného objemu a spolehlivosti dodávek materiálů s neměnnými požadavky na kvalitu. Plasty často recyklují malá a převážně regionální zařízení a hladšímu fungování trhu by posloužil větší rozsah a standardizace. Za tím účelem se Komise zavázala ke spolupráci s Evropským výborem pro normalizaci a příslušné odvětví by mělo vypracovat normy kvality pro tříděný plastový odpad a recyklované plasty.

Vyšší integrace recyklace do hodnotového řetězce pro plasty má zásadní význam a mohli by ji usnadnit výrobci plastů v chemickém průmyslu. Jejich zkušenosti a odborné znalosti v oblasti technologie by mohly pomoci při plnění přísnějších norem kvality (např. u využití potravinářské jakosti) a soustředování nabídky recyklovaných vstupních surovin.

Chemické složení recyklovaných plastů a jejich vhodnost pro zamýšlená použití může v některých případech působit i jako překážka. Sekundární kontaminace³⁰ nebo nedostatek informací o možné přítomnosti nebezpečných chemických látek je problémem u různých toků plastového odpadu. Tyto nejasnosti mohou rovněž odradit od poptávky po recyklovaných plastech u řady nových produktů se zvláštními požadavky na bezpečnost. Některé z těchto otázek má řešit Komise v rámci součinnosti politik týkajících se chemických látek, odpadu a výrobků, a tato její činnost proto přispěje přímo k většímu využívání recyklovaných plastů. EU bude rovněž prostřednictvím programu Horizont 2020 financovat projekty v oblasti výzkumu a inovací zaměřené na lepší identifikaci kontaminujících látek a na dekontaminaci plastového odpadu.

V oblasti upotřebení recyklovaných plastů ve styku s potravinami (např. nápojové lahve) je cílem upřednostnit přísné normy bezpečnosti potravin a zároveň poskytnout srozumitelný a spolehlivý rámec pro investice a inovace při řešeních v souvislosti s oběhovým hospodářstvím. Za tím účelem je Komise odhodlána rychle dokončit povolovací postupy u více než stovky bezpečných recyklačních procesů. Ve spolupráci s Evropskou agenturou pro bezpečnost potravin Komise také posoudí, zda by bylo možno uvažovat o bezpečném využívání jiných

²⁹ Zejména nedávno oznámené rozhodnutí Číny o zákazu dovozu některých druhů plastového odpadu – viz oddíl 4.4.

³⁰ Kontaminace toků recyklovaných materiálů může pocházet z různých zdrojů (např. nečistoty, fáze používání, nesprávné používání, degradace, nevhodná separace materiálů, zbytky dříve povolených nebezpečných látek nebo křížová kontaminace při sběru odpadu). Tyto sekundární kontaminanty mohou mít vliv na kvalitu a bezpečnost recyklovaných látek.

recyklovaných plastových materiálů³¹, například prostřednictvím lepší charakterizace kontaminujících látek.

Objem a kvalita však samy o sobě nevysvětlují v plném rozsahu nízký podíl, který dnes recyklované plasty na trhu zaujímají. Překážkou bránící většímu využívání recyklovaného materiálu se také ukázal být odpor vůči změnám mezi výrobci a nedostatek znalostí ohledně dalších přínosů recyklace plastů v uzavřeném okruhu.

V Evropě existují příklady úspěšného obchodního partnerství mezi výrobcí a subjekty recyklujícími plasty (např. v automobilovém odvětví), které ukazují, že kvantitativní a kvalitativní problémy lze překonat, uskuteční-li se potřebné investice. Aby pomohla odstranit tyto překážky, spustí Komise před zvážením regulačního opatření celoevropskou závazkovou kampaň, jejímž cílem je zajistit, aby se do roku 2025 deset milionů tun recyklovaného plastu přeměnilo na nové výrobky na trhu EU. V zájmu dosažení rychlých a hmatatelných výsledků se tato kampaň zaměří na aktéry jak ze soukromé, tak z veřejné sféry a vyzve je, aby do června 2018 předložili zásadní závazky. Podrobné údaje jsou uvedeny v příloze III.

Pro další podporu začlenění recyklovaných plastů na trh prozkoumá Komise rovněž cílenější opatření v příslušných odvětvích. Některé příklady upotřebení ve stavebnictví a automobilovém průmyslu ukazují značný potenciál pro využívání recyklovaného materiálu³² (např. izolační materiály, potrubí, venkovní nábytek nebo palubní desky). V souvislosti s probíhajícím i nadcházejícím hodnocením pravidel EU týkajících se stavebních výrobků a vozidel s ukončenou životností bude Komise hledat konkrétní způsoby, jak tuto oblast podpořit. V souvislosti s budoucí prací na směrnici o obalech a obalových odpadech bude pozornost rovněž věnována využití ekonomických nástrojů při odměňování využívání recyklovaného materiálu v odvětví obalů. Komise bude také pracovat na zařazení recyklovaného materiálu mezi kritéria pro zelené veřejné zakázky.

Prostřednictvím ekonomických pobídek a zadávání veřejných zakázek mohou rovněž mnohé dosáhnout i vlády jednotlivých zemí. Dvěma dobrými příklady toho, co je možno udělat na úrovni státu, jsou francouzský systém „ORPLAST“³³ nebo nová italská pravidla pro zadávání veřejných zakázek. Podobně mohou cíl této strategie podpořit místní orgány při nákupu práce, zboží či služeb.

Lepší a harmonizovanější oddělený sběr a třídění

Vyšší míru a kvalitu recyklace plastů brzdí rovněž nedostatečný objem a kvalita odděleného sběru a třídění. Třídění je rovněž nezbytné pro to, aby se předešlo kontaminaci v recyklačních tocích a udržela se vysoká úroveň bezpečnosti recyklovaných materiálů. Státní, regionální a místní orgány ve spolupráci se subjekty nakládajícími s odpady hrají klíčovou úlohu při zvyšování informovanosti veřejnosti a zajišťování vysoké kvality odděleného sběru. K podpoře tohoto úsilí mohou výrazně přispět finanční prostředky získané prostřednictvím systémů rozšířené odpovědnosti výrobců. Podobně mohou přispět k dosažení vysoké míry recyklace depozitní systémy.

Ekonomickou stránku recyklace plastů by mohlo podstatně zlepšit snížení fragmentace a rozdílů v systémech sběru a třídění, čímž by se ušetřilo přibližně sto EUR na tunu shromážděného

³¹ Tj. jiné plasty než PET nebo plasty nepocházející z opětovného upotřebení v uzavřeném okruhu.

³² Na rozdíl od jiných upotřebení, jako jsou např. obaly, nejsou tak důležité estetické požadavky a menší jsou obvykle i požadavky z hlediska zdraví a environmentální expozice. Evropský výbor pro normalizaci již vypracoval normy pro posuzování za účelem zjišťování nebezpečných látek, které by mohly být obsaženy v recyklovaných materiálech.

³³ <https://appelsaprojets.ademe.fr/aap/ORPLAST2017-68>

odpadu³⁴. Aby podpořila jednotnější a účinnější postupy v celé EU, vydá Komise nové pokyny týkající se odděleného sběru a třídění odpadu. Důležitější však je, že Komise rozhodně podporuje Evropský parlament a Radu v jejich stávajícím úsilí o změnu pravidel nakládání s odpady, aby bylo zajištěno lepší provádění stávajících povinností v souvislosti s odděleným sběrem plastů.

4.2 Omezení plastového odpadu a zamezení znečišťování

Rostoucí produkci plastového odpadu a jeho únik do životního prostředí je třeba řešit, chceme-li vybudovat skutečně oběhový životní cyklus plastů. V současnosti poškozují plastový odpad při svém vzniku a úniku životní prostředí, působí hospodářské škody v takových oblastech, jako je cestovní ruch, rybolov a námořní doprava, a prostřednictvím potravinového řetězce může mít dopad na lidské zdraví.

Zdroj: Společné výzkumné středisko, Evropská komise (2017)

Předcházení plastovému odpadu v životním prostředí

Rostoucí používání plastů pro širokou škálu krátkodobých upotřebení vede ke vzniku velkého množství plastového odpadu. Výrobky na jedno použití jsou velkým zdrojem úniku plastů do životního prostředí, protože je může být obtížné recyklovat, často jsou využívány mimo domov a vyhozeny do odpadků. Patří mezi předměty nejčastěji nalezené na plážích a představují přibližně 50 % odpadu v mořích³⁵.

Stále vyšší spotřeba potravin a nápojů „cestou/na cestě/na cestách“ podněcuje používání „plastů na jedno použití“, a počítá se proto s tím, že tento problém bude narůstat. Vzhledem k tomu, že nakládání s odpadem není optimální, může si svoji cestu do životního prostředí najít dokonce i plastový odpad, který byl shromážděn. Ke snížení úniků do životního prostředí může přispět vyšší míra recyklace plastů používaných v zemědělství (např. plastových mulčovacích fólií nebo skleníků). V několika zemích se ukázalo, že v tomto ohledu jsou účinné systémy rozšířené odpovědnosti výrobců.

Významný je i odpad v mořích, který pochází ze zdrojů souvisejících s mořem. Obzvláště škodlivý dopad mohou mít lovná zařízení ponechaná v moři, neboť se do nich mohou zamotat mořští živočichové.

³⁴ Ellen MacArthur Foundation, *The New Plastics Economy: Catalysing action*, leden 2017.

³⁵ Společné výzkumné středisko, *Top Marine Beach Litter Items in Europe*, 2017.

Omezení plastového odpadu a znečištění je složitý problém vzhledem k jeho všudypřítomnému charakteru a souvislosti se sociálními trendy a chováním jednotlivců. Neexistuje zřejmá pobídka pro spotřebitele a výrobce, aby se přeorientovali na řešení, jež by vedla ke vzniku menšího množství odpadu nebo odpadků.

EU již podnikla kroky tím, že stanovila požadavky, aby členské státy přijaly opatření ke snížení spotřeby plastových tašek³⁶ a ke sledování a snížení odpadu v mořích³⁷. Finanční prostředky EU se také využívají k pochopení vzniku odpadu v mořích a k boji proti němu³⁸ a podporují se jimi opatření na globální, státní i regionální úrovni. Pravidla EU na podporu vyšší míry recyklace a lepších systémů sběru odpadu jsou důležitá i proto, že pomáhají zabránit úniku do životního prostředí. Kromě toho podpoří Komise prostřednictvím svého připravovaného legislativního návrhu revize směrnice o pitné vodě přístup k vodě z vodovodu pro občany EU, čímž se sníží potřeba balených vod. Kritéria pro ekoznačku a zelené veřejné zakázky také podporují opakovaně použitelné předměty a obaly³⁹.

Lze připravit další opatření na úrovni EU a členských států, kterými by se snížila nadbytečná produkce plastového odpadu, zejména odpadu pocházejícího z předmětů na jedno použití nebo vyplývajících z nadměrného používání obalů, a povzbudilo opakované používání obalů. V návaznosti na přístup použitý u lehkých plastových nákupních tašek a po ověření příslušných poznatků z behaviorálních věd⁴⁰ již byla zahájena analytická činnost, včetně veřejné konzultace, která by měla určit rozsah legislativní iniciativy týkající se plastů na jedno použití na úrovni EU, kterou by měla předložit stávající Komise. Kromě toho Komise prozkoumá proveditelnost zavedení opatření fiskálního charakteru na úrovni EU⁴¹. V rámci budoucího přezkumu základních požadavků na balení bude Komise zkoumat rovněž otázku nadměrného používání obalů.

Na financování opatření omezujících plastový odpad se mohou rovněž podílet systémy rozšířené odpovědnosti výrobce na úrovni jednotlivých států. Pomocí omezit odpad a podpořit recyklaci mohou cílené depozitní systémy, které již v několika zemích pomohly dosáhnout vysoké míry sběru u nápojových obalů⁴².

Veřejné orgány, které mohou obdržet podporu z fondů EU, například prostřednictvím Evropského sboru solidarity, mohou iniciovat osvětové kampaně, opatření k zabránění znečišťování odpadky a projekty na úklid pláží. Dne 30. května 2017 předložila Komise návrh na rozšíření a posílení Evropského sboru solidarity s rozpočtem 341,5 milionu EUR na období 2018–2020⁴³. To znamená, že v blízké budoucnosti budou mít mladí lidé v celé EU ještě více příležitostí aktivně se zapojit a podpořit cíl této strategie.

³⁶ Směrnice (EU) 2015/720, kterou se mění směrnice 94/62/ES, pokud jde o omezení spotřeby lehkých plastových nákupních tašek.

³⁷ Směrnice 2008/56/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti mořské environmentální politiky.

³⁸ Například v arktické oblasti testuje projekt INTERREG s názvem „Circular Ocean“ nové příležitosti pro opětovné využití starých rybářských sítí, včetně materiálu pro odstranění znečišťujících látek z vody (<http://www.circularocean.eu/>). V regionu Baltského moře mapuje projekt BLASTIC možné zdroje odpadků v městských oblastech a sleduje množství odpadků ve vodním prostředí (<https://www.blastic.eu/>). Oba projekty jsou podporovány z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

³⁹ Například kritéria ekoznačky pro cestovní ruch a kritéria pro zelené veřejné zakázky týkající se potravin a stravování omezují používání plastů na jedno použití v oblasti hromadného stravování.

⁴⁰ Společné výzkumné středisko provádí vlastní behaviorální výzkum v různých oblastech politiky, který pomáhá jednak lépe porozumět spouštěčům chování, jednak relativní účinnosti alternativních řešení.

⁴¹ O modalitách takového potenciálního poplatku by se rozhodovalo na základě posouzení jeho příspěví k dosažení cílů strategie. Nadto by to v souvislosti s přípravou víceletého finančního rámce na období po roce 2020 mohlo být považováno za jedno z možných řešení, jak vytvářet zisky pro rozpočet EU.

⁴² Pět členských států, které mají s depozitními systémy pro PET lahve nejlepší výsledky (Německo, Dánsko, Finsko, Nizozemsko a Estonsko), dosáhlo v roce 2014 průměrné míry sběru PET ve výši 94 %.

⁴³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:262:FIN>.

S cílem snížit vypouštění odpadu z lodí předkládá Komise společně s touto strategií legislativní návrh týkající se přístavních zařízení pro příjem odpadu⁴⁴. Tento návrh obsahuje opatření, která zajistí, aby byl odpad vzniklý na lodích nebo shromážděný na moři přepraven na pevninu a aby s ním bylo příslušným způsobem naloženo. V návaznosti na to vypracuje Komise také cílená opatření pro snížení ztrát rybolovných zařízení nebo jejich ponechání v moři. Mezi možnostmi, které mají být prověřeny, patří depozitní systémy, systémy rozšířené odpovědnosti výrobce a recyklační cíle. Komise se bude rovněž dále zabývat otázkou, jak přispívá ke vzniku odpadu v mořích akvakultura, a přezkoumá řadu opatření k minimalizaci ztrát plastů pocházejících z odvětví akvakultury⁴⁵. V neposlední řadě bude pokračovat ve své práci na zlepšování porozumění a měření odpadu v mořích, což je zásadní, ale často opomíjený způsob, jak podpořit účinná preventivní a nápravná opatření.

Tato preventivní opatření budou doplněna skutečností, že opatření na vyhledání některých plastů plovoucích v oceánech a inovativní technologie pro tyto účely jsou financovány z fondů EU^{46,47}. Konečně, jak je uvedeno v oddíle 4.4, klíčový význam pro vypořádání se s nejnvýznamnějšími zdroji plastového odpadu v oceánech, tj. s nedostatečnou infrastrukturou pro nakládání s odpady v rozvojových zemích a rozvíjejících se ekonomikách, budou mít i nadále opatření na mezinárodní úrovni.

Stanovení jasného regulačního rámce pro biologicky rozložitelné plasty

V reakci na vysokou míru úniku plastů do životního prostředí a jeho škodlivé účinky se hledala řešení, jak vyvinout biologicky rozložitelné a kompostovatelné plasty. Cílená upotřebení, jako je používání kompostovatelných plastových tašek pro oddělený sběr organického odpadu, prokázala pozitivní výsledky; a pro konkrétní upotřebení existují normy nebo se tyto normy vypracovávají.

Většina v současnosti dostupných plastů, které jsou označeny jako biologicky rozložitelné, se nicméně rozkládá za specifických podmínek, které nemusí být vždy snadné najít v přírodním prostředí, a může tak ekosystémům přesto škodit. Obzvláště náročný je biologický rozklad v mořském prostředí. Plasty, které jsou označeny jako „kompostovatelné“, nemusí být navíc nutně vhodné pro domácí kompostování. Pokud se kompostovatelné a běžné plasty v procesu recyklace promíchají, může to ovlivnit kvalitu výsledných recyklovaných látek. Existence dobře fungujícího systému odděleného sběru pro organický odpad je pro upotřebení spotřebiteli zásadní.

Je důležité zajistit, aby spotřebitelé měli k dispozici srozumitelné a správné informace a aby biologicky rozložitelné plasty nebyly prezentovány jako řešení problému vzniku odpadu. Toho lze dosáhnout vysvětlením, jaké plasty mohou být označeny jako „kompostovatelné“ nebo „biologicky rozložitelné“ a jakým způsobem by s nimi mělo být po jejich použití naloženo. Mělo by být zjištěno, jaká upotřebení jsou jednoznačně přínosná pro životní prostředí, a v daných případech zváží Komise opatření na posílení inovací a směřování tržního vývoje správným směrem. S cílem umožnit náležité třídění a zabránit nepravdivým environmentálním tvrzením Komise navrhne harmonizovaná pravidla pro určování a označování kompostovatelných a biologicky rozložitelných plastů. Vypracuje také posouzení životního cyklu a určí podmínky, za

⁴⁴ COM(2018) 33 o přístavních zařízeních pro příjem odpadu z lodí a o zrušení směrnice 2000/59/ES a o změně směrnice 2009/16/ES a směrnice 2010/65/EU.

⁴⁵ Včetně případného přijetí referenčního dokumentu o nejlepších dostupných technikách pro zařízení určená pro akvakulturu.

⁴⁶ Viz například výzva v rámci programu Horizont 2020 k rozvoji a rozšíření inovačních procesů zaměřených na zbavování moří odpadu a znečišťujících látek: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/bg-07-2017.html>.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/easme/en/information-day-blue-growth-calls-under-emff>.

nichž je používání biologicky rozložitelných nebo kompostovatelných plastů přínosem, a kritéria pro tato upotřebení.

Závěrem lze uvést, že u několika alternativních materiálů, které si nárokovaly biologickou rozložitelnost, např. „oxo-rozložitelných plastů“, se ukázalo, že ve srovnání s běžnými plasty neposkytují žádné doložené environmentální přínosy, ale že je naopak znepokojivá jejich rychlá fragmentace na mikroplasty. Komise se proto začala zaměřovat na omezení používání oxo-plastů v EU⁴⁸.

Narůstající problém mikroplastů

Mikroplasty se záměrně přidávají do určitých kategorií produktů (jako například kosmetických přípravků, rozpouštědel a barev), rozptylují se v průběhu výroby, přepravy a používání plastových pelet, případně vznikají opotřebáváním výrobků, jako jsou pneumatiky, barvy a syntetické oděvy.

Mikroplasty, které jsou záměrně přidávány do výrobků, představují relativně malou část mikroplastů nacházejících se v moři. Jelikož jim však lze poměrně snadno zabránit a v reakci na obavy veřejnosti, přijalo již několik zemí opatření k omezení jejich používání⁴⁹ a dobrovolně se zapojil i evropský kosmetický průmysl. Některé členské státy uvažují o zákazu nebo jej plánují a to může vést k fragmentaci jednotného trhu. V souladu s postupy nařízení REACH pro omezení látek, které představují riziko pro životní prostředí nebo zdraví, proto Komise zahájila proces, jehož cílem je omezit používání záměrně přidávaných mikroplastů, a požádala Evropskou agenturu pro chemické látky, aby posoudila vědecký základ pro přijetí regulačních opatření na úrovni EU⁵⁰.

Abychom lépe pochopili zdroje a dopady mikroplastů, včetně jejich účinku na životní prostředí a zdraví, je potřeba provést další výzkum a vyvinout inovativní řešení s cílem zabránit jejich šíření (viz oddíl 4.3). Mohou sem patřit způsoby, jak zlepšit zachycování mikroplastů v čistírnách odpadních vod, jakož i cílená opatření pro jednotlivé zdroje. Napříč odvětvími vznikla dohoda⁵¹ zaměřená na zabránění uvolňování mikroplastů do vodního prostředí při praní syntetických textilií, na jejímž základě by měly být v roce 2018 vypracovány první návrhy na způsoby testování. Samotná Komise zváží opatření týkající se např. označování a zvláštních požadavků pro pneumatiky, lepší informovanosti a minimálních požadavků na uvolňování mikrovláken z textilií a rovněž opatření na omezení ztrát plastových pelet. Počítat lze případně i se systémy rozšířené odpovědnosti výrobce, které by pokryly náklady na nápravná opatření. Mikroplasty je také třeba sledovat v pitné vodě, kde je jejich dopad na lidské zdraví stále neznámý.

4.3 Podpora inovací a investic na cestě k oběhovému řešení

Dosažení cílů stanovených v této strategii bude vyžadovat velké investice do infrastruktury a inovací. Samotné splnění ambiciózních cílů v oblasti recyklace plastů si odhadem vyžádá

⁴⁸ V souladu s postupy nařízení REACH pro omezení látek, které představují riziko pro životní prostředí nebo zdraví, Komise požádala Evropskou agenturu pro chemické látky, aby posoudila vědecký základ pro přijetí regulačních opatření na úrovni EU.

⁴⁹ Zákaz používání mikroplastů ve specifických výrobcích pro osobní péči byl zaveden ve Spojených státech a v Kanadě; několik členských států EU rovněž oznámilo Komisi návrhy právních předpisů o zákazu mikroplastů v určitých kosmetických přípravcích. Rada vyzvala Komisi, aby přijala opatření ohledně mikroplastů, zejména pocházejících z kosmetických přípravků a detergentů.

⁵⁰ Jsou-li splněny podmínky, musí na tomto základě agentura do 12 měsíců zahájit řízení o omezení.

⁵¹ Dohodu podepsalo pět průmyslových sdružení: AISE, CIRFS, EOG, EURATEX a FESI.

dodatečné investice ve výši 8,4 až 16,6 miliardy EUR⁵². Pro provádění této strategie je proto zásadní vytvořit příznivý rámec pro investice a inovace.

Inovace jsou klíčovým předpokladem pro transformaci hodnotového řetězce pro plasty: mohou pomoci snížit náklady na stávající řešení, poskytnout nová řešení a rozšířit potenciální přínosy za hranice Evropy. Zatímco EU může hrát podpůrnou úlohu, musí evropské podniky investovat do budoucnosti a potvrdit své prvenství v modernizaci hodnotového řetězce pro plasty.

Značný vliv mohou mít inovativní řešení pro pokročilé třídění, chemickou recyklaci a navrhování dokonalejších polymerů. Rozšiřování nových technologických řešení, jako je digitální vodotisk, by například mohlo umožnit mnohem lepší třídění a sledovatelnost materiálů, a to při nepatrných nákladech na dovybavení. Výzkum a inovace mohou mít také význam pro prevenci vzniku plastového odpadu a znečištění mikroplasty. Komise věnuje pozornost zejména inovaci materiálů, které jsou plně biologicky rozložitelné v mořské a sladké vodě a nejsou škodlivé pro životní prostředí a ekosystémy. Nové přístupy – např. rozvíjení inovativních obchodních modelů, zpětná logistika nebo koncepce udržitelnosti – mohou výrazně přispět k minimalizaci plastového odpadu u zdroje a současně k dosažení dalších hospodářských, environmentálních a sociálních přínosů. Konečně je třeba provést další vědecký výzkum zaměřený na posouzení potenciálních dopadů mikroplastů na zdraví a na vývoj lepších monitorovacích nástrojů.

Aby nebyly využívány fosilní zdroje, mohou být rovněž vyvinuty alternativní vstupní suroviny, včetně surovin vytvořených na biobázi a plyných odpadních látek (např. oxidu uhličitého nebo metanu). V současné době představují tyto vstupní suroviny na trhu malý, nicméně stále se zvyšující podíl⁵³. Překážkou jejich širšímu použití může být cena; v případě bioplastů je také důležité zajistit, aby znamenaly skutečný přínos pro životní prostředí oproti neobnovitelným alternativám. Za tímto účelem začala Komise pracovat na pochopení dopadů životního cyklu alternativních vstupních surovin používaných při výrobě plastů, včetně biomasy. Na základě dostupných vědeckých informací bude Komise zkoumat možnosti, jak podpořit rozvoj alternativních vstupních surovin ve výrobě plastů.

Veškeré toto úsilí bude podpořeno financováním výzkumu ze strany EU. Dosud poskytl program Horizont 2020 na financování výzkumu a vývoje v oblastech, jež mají přímý význam pro tuto strategii, více než 250 milionů EUR. Přibližně polovina byla použita na pomoc při rozvoji alternativních vstupních surovin. To doplnila i podpora v rámci politiky soudržnosti EU v rámci strategií pro inteligentní specializaci⁵⁴. Velký počet těchto strategií zahrnuje inovační priority v souvislosti s plasty.

Do roku 2020 bude věnováno dalších 100 milionů EUR na financování prioritních opatření, včetně vytvoření inteligentnějších a recyklovatelnějších plastových materiálů, čímž se recyklační proces zefektivní, a na vyhledávání a odstraňování nebezpečných látek a kontaminantů z recyklovaných plastů. Komise také vypracuje strategický plán výzkumu a inovací v oblasti plastů, který poskytne pokyny pro budoucí financování výzkumu a inovací v období po roce 2020.

V zájmu plnění cílů této strategie se musí výrazně zvýšit soukromé a veřejné investice, a to nejen pokud jde o inovace. V současné době brzdí soukromé investice do zařízení na třídění

⁵² Deloitte, *Increased EU Plastics Recycling Targets: Environmental, Economic and Social Impact Assessment*, 2015.

⁵³ V současné době představují bioplasty 0,5–1 % roční spotřeby plastů v EU.

⁵⁴ Vnitrostátní a regionální inovační strategie, které byly vypracovány postupem zdola nahoru a zapojily průmysl a zúčastněné subjekty a mají zajistit oblasti regionální konkurenceschopnosti. Komise rovněž podporuje partnerství mezi regiony v oblastech inteligentní specializace.

a recyklaci nejistota ohledně ziskovosti (vzhledem k nízké ceně ropy, nedostatku odbytišť atd.). Ve Francii jsou dnes například ziskové pouhé dvě třetiny podniků recyklujících plasty⁵⁵. Jak ukazuje situace v dalších zemích EU⁵⁶, má-li být recyklace plastů ekonomicky životaschopná, je důležité modernizovat a rozšiřovat recyklační zařízení. Mnohá z opatření navrhovaných v oddíle 4.1 mají specificky za cíl posílit důvěru investorů.

Veřejné orgány musí investovat do širšího a kvalitnějšího odděleného sběru. Klíčovou úlohu při poskytování nezbytných finančních prostředků mohou sehrát dobře koncipované systémy rozšířené odpovědnosti výrobce. V některých zemích s velmi vysokou mírou recyklace například výrobci nesou náklady na oddělený sběr a zpracování obalových odpadů, a to formou příspěvků.

Kromě toho, že jde o zdroj financování, mohou systémy rozšířené odpovědnosti výrobců poskytnout ekonomické pobídky pro podniky, aby vyvíjely udržitelnější plastové výrobky. Pokud budou správně koncipovány a realizovány po celé Evropě, mohly by systémy rozšířené odpovědnosti výrobce přispět ke zlepšení účinnosti recyklačního procesu, podporovat řešení pro účely recyklace, snížit množství odpadu a odpadků a podpořit větší dialog mezi výrobcí, místními orgány a subjekty provádějícími recyklaci. Ve svém návrhu přezkumu právních předpisů o odpadech hodlá Komise na základě stávajících osvědčených postupů tento model podpořit a zvýšit jeho účinnost prostřednictvím minimálních společných požadavků. Aby systémy rozšířené odpovědnosti výrobců fungovaly hladce a podpořily investice do recyklace, poskytne Komise pokyny, jak zajistit efektivní úpravu poplatků placených výrobcí, zejména v oblasti obalů. Kupříkladu „*ekologická*“ úprava takovýchto poplatků může přinést výsledky pouze tehdy, jestliže obratem nabídne smysluplnou finanční odměnu za volbu udržitelnějšího produktového designu.

Zásada rozšířené odpovědnosti výrobce by se mohla rovněž uplatnit při vytvoření soukromého fondu pro financování investic do inovativních řešení a nových technologií zaměřených na snížení dopadu primární výroby plastů na životní prostředí. To by například mohlo podpořit využívání recyklovaných plastů. Do poloviny roku 2019 bude Komise ve spolupráci se zúčastněnými stranami analyzovat případnou koncepci takového fondu, mimo jiné i z hlediska technologické a materiálové neutrality a doplňkovosti se stávajícími nástroji, a pečlivě prozkoumá jeho technickou, ekonomickou a právní proveditelnost.

Také rozhodnutí členských států o daních a o veřejných zakázkách sehrají zásadní úlohu při podpoře přechodu a směřování investic⁵⁷. Ve svém návrhu přezkumu týkajícím se odpadu Komise podtrhla využívání ekonomických nástrojů ke stanovení priorit v oblasti předcházení vzniku odpadů a recyklace na úrovni členských států. Ekonomickou stránku recyklace plastů by mohla zlepšit internalizace environmentálních nákladů na skládkování a spalování prostřednictvím vysokých nebo postupně se zvyšujících poplatků nebo daní.

K rozvoji kapacit EU v oblasti recyklace, včetně recyklace plastů, zásadním způsobem přispívají také evropské strukturální a investiční fondy, zejména fondy politiky soudržnosti. Od roku 2014 do roku 2020 bylo na zlepšení nakládání s odpady přiděleno více než 5,5 miliardy EUR. Výsledkem by měl být nárůst kapacity na recyklaci odpadu o 5,8 milionu tun ročně⁵⁸. Evropský

⁵⁵ Francouzská agentura pro životní prostředí a hospodaření s energií, *Analyse de la chaîne de valeur du recyclage des plastiques en France*, březen 2015.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Na podporu takových opatření disponuje Komise jasně vymezeným rámcem státní podpory. Viz 2014/C 200/01, sdělení Komise: Pokyny pro státní podporu v oblasti životního prostředí a energetiky na období 2014–2020.

⁵⁸ <https://cohesiondata.ec.europa.eu>

fond pro strategické investice (EFSD) může také hrát důležitou roli, například podporou větší integrace hodnotového řetězce a projektů na recyklaci plastů v uzavřeném okruhu. Nedávno zahájená „platforma pro finanční podporu oběhového hospodářství“ pomůže zvýšit informovanost investorů a usnadní přístup k financování pro projekty oběhového hospodářství.

4.4 Využívání celosvětových opatření

Příležitosti a výzvy spojené s plasty jsou stále více globální a jejich řešení bude významně přispívat k dosažení cílů udržitelného rozvoje do roku 2030. Mimo Evropu spotřeba plastů na jednoho obyvatele rychle roste, nejvýrazněji v Asii⁵⁹. Hodnotové řetězce pro plasty jsou budovány přes celé kontinenty a s plastovým odpadem se obchoduje na mezinárodní úrovni: v EU se asi polovina shromážděného plastového odpadu zasilá do zahraničí, aniž je jasné, jak je tam s ním dále nakládáno. Více než 85 % vývozu plastového odpadu míří v současné době do Číny⁶⁰. Tato situace se však brzy změní kvůli rozhodnutí Číny zakázat dovoz určitých druhů plastového odpadu⁶¹, což bude znamenat nové příležitosti pro evropské subjekty provádějící recyklaci.

Odpovídající prevence vzniku plastového odpadu a systémy sběru a recyklace jsou potřebné v mnoha částech světa. Odpadky v moři z jedné země mohou skončit na pobřeží země jiné a úlomky plastů z celého světa unášené mořskými proudy se časem hromadí v oceánech a mořích. Pro vyřešení tohoto problému má rozhodující význam mezinárodní spolupráce. Oceány a moře jsou globálním statkem a společným dědictvím, a pokud nebude stávající trend zvrácen, mohlo by to prostřednictvím zhoršování stavu mořských ekosystémů a ohrožení lidského zdraví mít dopad i na budoucí generace. Aby se plasty nedostávaly do moře, je nutné zavést fungující systémy prevence vzniku odpadu a řízení, zejména v rozvíjejících se ekonomikách. Na mezinárodních fórech (jako jsou G7 a G20, OSN a v rámci úmluvy MARPOL⁶²) a v rámci regionálních úmluv o mořích bylo zahájeno mnoho iniciativ; opatření proti znečišťování moří odpadky jsou také zahrnuty příspěvkem EU k odpovědné správě oceánů v rámci mezinárodní správy oceánů⁶³.

EU bude i nadále podporovat mezinárodní opatření, šířit osvědčené postupy po celém světě a využívat své nástroje na financování vnější činnosti, aby podpořila lepší předcházení vzniku odpadů a nakládání s nimi na celém světě. Zejména bude Komise i nadále využívat politických dialogů o otázkách životního prostředí a průmyslu a dialogů v rámci dohod o volném obchodu a aktivně spolupracovat i v rámci regionálních úmluv pro mořské prostředí⁶⁴. Rovněž se bude aktivně účastnit pracovní skupiny zřízené Environmentálním shromážděním OSN v prosinci 2017, která má vypracovat mezinárodní opatření pro boj proti plastovým odpadkům a mikroplastům v mořích. V roce 2018 Komise zahájí zvláštní projekt na snížení plastového odpadu a odpadků v moři ve východní a jihovýchodní Asii, kde tento problém rychle narůstá⁶⁵. Bude také zkoumat způsoby, jak podpořit Barcelonskou úmluvu a přijmout kroky ke snížení znečištění plastovým odpadem ve Středozemním moři a v hlavních světových povodích, neboť převážná část plastového odpadu je předtím, než se dostane do moří, přenášena řekami. Komise

⁵⁹ V západní Evropě a Severní Americe dosáhla spotřeba plastů na hlavu přibližně 100 kg ročně, v Asii je nyní vyšší než 20 kg ročně a očekává se, že tento údaj rychle poroste.

⁶⁰ Global Waste Management Outlook 2015.

⁶¹ Oznámení WTO G/TBT/N/CHN/1211 ze dne 18. července 2017 a G/TBT/N/CHN/1233 ze dne 15. listopadu 2017 týkající se celé řady různých druhů odpadů, včetně určitých druhů plastového odpadu.

⁶² Mezinárodní úmluva o zabránění znečišťování z lodí (úmluva MARPOL) reguluje vypouštění odpadu z lodí.

⁶³ JOIN(2016) 49.

⁶⁴ EU je členem úmluvy OSPAR (severovýchodní Atlantik), HELCOM (Baltské moře) a Barcelonské úmluvy (Středozemní moře) a poskytuje podporu Bukurešťské úmluvě (Černé moře).

⁶⁵ V rámci nástroje partnerství.

usnadní spolupráci nejbližších regionů EU⁶⁶ s jejich sousedy v Karibském moři a v Indickém, Tichém a Atlantském oceánu v nejrůznějších oblastech, včetně nakládání s odpadem a recyklace.

Do budoucna existují významné vyhlídky rozvoje inovativního oběhového odvětví plastů v celém světě. EU již má celosvětově největší míru recyklace plastů. Se svými cíli na lepší recyklovatelnost obalů a zvyšování míry recyklace má dobré předpoklady k tomu, aby stála v čele nového rozvoje, zejména prostřednictvím podpory investic do moderních recyklačních technologií, nových materiálů, které jsou vhodnější pro recyklaci, a řešení zamezujících odpadků v moři.

Pro lepší celosvětovou integraci recyklace plastů a zároveň i vytvoření přeshraničního oběhového hodnotového řetězce jsou zapotřebí opatření, která zvýší důvěru hospodářských subjektů a orgánů veřejné správy. Komise například bude podporovat rozvoj mezinárodních norem s cílem zvýšit důvěru daného odvětví v kvalitu recyklovatelných nebo recyklovaných plastů. Dále bude důležité zajistit, aby veškeré plasty zaslané do zahraničí k recyklaci podléhaly manipulaci a recyklaci za podmínek podobných těm, které jsou platné v EU podle předpisů o přepravě odpadu⁶⁷, a zároveň podpořit kroky týkající se nakládání s odpady podle Basilejské úmluvy a vytvořit systém certifikace EU pro recyklační zařízení. Na podporu širšího využívání recyklovatelných a recyklovaných plastů je také potřeba celosvětové úsilí daného odvětví.

5. Závěry

Problémy spojené s výrobou, spotřebou a skončením životnosti plastů mohou být zároveň chápány jako příležitost pro EU a konkurenceschopnost evropského průmyslu. Jejich řešení prostřednictvím ambiciózní strategické vize vztahující se na celý hodnotový řetězec může popohnat růst, vytváření pracovních míst a inovace. Může rovněž potvrdit vedoucí postavení Evropy při globálním řešení a pomoci nám s přechodem na nízkouhlíkové a oběhové hospodářství a zároveň poskytnout občanům čistší a bezpečnější životní prostředí.

Strategie navrhuje konkrétní akce zaměřené na uskutečnění této vize oběhového hospodářství v oblasti plastů. Cílem Komise bude dosáhnout zásadního pokroku v rámci svého současného mandátu a připravit podmínky pro dlouhodobější opatření. Bude nezbytné, aby svou roli sehráli i další klíčoví aktéři. Komise proto vyzývá Evropský parlament a Radu, aby tuto strategii a její cíle podpořily a vyzývá celostátní a regionální orgány, města, celý hodnotový řetězec v oblasti plastů a všechny příslušné zúčastněné strany, aby se zavázaly k rozhodným a konkrétním krokům.

⁶⁶ Devět nejbližších regionů Evropské unie sestává ze šesti francouzských zámořských území (Francouzské Guyany, Guadeloupe, Martiniku, Mayotte, Réunionu a Svatého Martina), dvou portugalských autonomních oblastí (Azor a Madeiry) a jednoho španělského autonomního společenství (Kanárských ostrovů).

⁶⁷ Nařízení (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů.